

Na osnovu člana 51 stav 2 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG", br. 30/12 i 30/17), uz prethodnu saglasnost Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Agencija za civilno vazduhoplovstvo, donijela je

Pravilnik o kriterijumima i standardima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na letilištu

I OSNOVNE ODREDBE

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se kriterijumi i standardi za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na aerodromu, koji se koristi za jedrilice i motorne jedrilice koje ne polijeću samostalno i koji se koristi za obuku pilota i izvođenje operacija koje nijesu komercijalni prevoz putnika i stvari, a čija se upotreba može proširiti i za letenje drugih vrsta vazduhoplova (u daljem tekstu: letilište).

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovom pravilniku imaju sljedeća značenja:

1) „**D**“ je najveća ukupna dužina helikoptera sa rotorom koji se okreće izmjerena sa najisturenije pozicije glavnog rotora na prednjem dijelu do najisturenije pozicije na zadnjem dijelu repnog rotora ili strukture helikoptera,

2) **FATO** (*Final Approach and Take-Off Area*) je određena površina nad kojom se završna faza prilaznog manevra prije lebdjenja ili slijetanja završava i sa koje se započinje manevar polijetanja,

3) **geodetski referentni sistem** (*geodetic datum*) je najmanji broj parametara potrebnih za utvrđivanje lokacije i orijentacije lokalnog referentnog sistema u odnosu na globalni referentni sistem/okvir,

4) **geoid** (*geoid*) je ekvipotencijalna površina u gravitacionom polju Zemlje koja se poklapa sa srednjim nivoom mora (MSL), koja se kontinuirano pruža ispod kontinenata,

5) **gregorijanski kalendar** (*Gregorian calendar*) je kalendar u opštoj upotrebi,

6) **kalendar** (*calendar*) je diskretni vremenski referentni sistem koji služi kao osnova za definisanje vremenskog položaja sa vremenskom jedinicom jednog dana (ISO 19108);

7) **manevarska površina** (*manoeuvring area*) je dio aerodroma, osim platforme, određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova prije polijetanja i nakon slijetanja,

8) **operativna površina** (*movement area*) je dio aerodroma određen za polijetanje, slijetanje ili kretanje vazduhoplova, koji se i sastoji od manevarske površine i platforme,

9) **osnovna staza poletno-sletne staze** (*runway strip*) je prostor koji uključuje poletno-sletnu stazu i zaustavne staze i namijenjen je smanjivanju rizika od nastanka štete na vazduhoplovu u slučaju izlijetanja sa poletno-sletne staze i zaštiti vazduhoplova u letu, iznad poletno-sletne staze i zaustavne staze, tokom operacija polijetanja ili slijetanja,

10) **oznaka** (*marking*) je simbol ili grupa simbola izvedena na operativnoj površini sa ciljem jasnog isticanja vazduhoplovnih informacija,

11) **pozicija za parkiranje** (*aircraft stand*) je prostor na platformi označen za parkiranje vazduhoplova,

12) **platforma** (*apron*) je dio aerodroma određen za prihvat i otpremu vazduhoplova, putnika, tereta ili pošte, snabdijevanje vazduhoplova gorivom i mazivom i parkiranje i održavanje vazduhoplova,

13) **pokazivač smjera slijetanja** (*landing direction indicator*) je vizuelni pokazivač trenutnog smjera slijetanja i polijetanja,

14) **poletno-sletna staza** (*runway*) je utvrđena pravougaona površina na zemlji, vodi ili objektu namijenjena za polijetanje i slijetanje vazduhoplova,

15) **prag** (*threshold*) je početak dijela poletno-sletne staze upotrebljiv za slijetanje,

16) **vazduhoplovna prepreka** (*obstacle*) je fiksirani (privremeni, odnosno stalni) ili pokretni objekat ili njegov dio, koji se nalazi u oblasti površina za kretanje vazduhoplova ili koji se prostire iznad površina namijenjenih za zaštitu vazduhoplova u letu ili se nalazi van tih površina, u skladu sa međunarodnim standardima i preporučenom praksom, a može da utiče ili može da ugrozi sigurnost vazdušnog saobraćaja,

17) **referentna tačka letilišta** (*airfield reference point*) je geografski položaj geometrijskog središta letilišta,

18) **referentni sistem** (*datum*) je sistem koji se može upotrijebiti kao referenca ili osnova za izračunavanje drugih podataka (ISO 19104),

19) **sigurnosna zona** (Safety Area) je određena površina na letilištu za helikoptere koja okružuje FATO bez prepreka, osim prepreka u svrhu navigacije i namijenjena je da ublaži rizik od oštećenja helikoptera prilikom slučajnog skretanja sa FATO-a,

20) **staza za zaustavljanje** (*stopway*) je određena površina pravougaonog oblika na kraju raspoloživog dijela poletne staze namijenjena za zaustavljanje vazduhoplova u slučaju odustajanja od polijetanja,

21) **TLOF** (Touch-down and Lift-Off Area) je površina namijenjena za prizemljenje (dodir) i odvajanje helikoptera prilikom polijetanja i slijetanja.

II OPŠTI USLOVI ZA UPOTREBU LETILIŠTA

Položajni referentni sistem

Član 3

(1) Za određivanje geografskih koordinata u civilnom vazduhoplovstvu, kao položajni (geodetski) referentni sistem, koristi se svjetski geodetski-sistem 1984 (World Geodetic System-1984), (u daljem tekstu: WGS-84).

(2) Sve geografske koordinate (širine i dužine) izražavaju se u WGS-84.

Visinski referentni sistem

Član 4

Za određivanje visine, kao visinski referentni sistem, koristi se srednji nivo mora (MSL) koji je izražen kao odnos gravitacione visine (nivoa) u odnosu na površinu poznatu kao geoid.

Vremenski referentni sistem

Član 5

(1) Kao vremenski referentni sistem koristi se gregorijanski kalendar i koordinisano univerzalno vrijeme (UTC).

(2) Podaci o eventualnom korišćenju drugog vremenskog referentnog sistema (na primjer lokalno vrijeme), objavljuju se u Zborniku vazduhoplovnih informacija (u daljem tekstu: AIP) i to u tački 2.1.2 poglavlja GEN (GEN 2.1.2).

Opšti zahtjevi za letilišta

Član 6

(1) Projektovanje i izgradnja novih objekata i rekonstrukcija postojećih objekata i operativnih površina na letilištu vrši se u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata i uređenje prostora, zakonom kojim se uređuje vazdušni saobraćaj, prostornim planovima, kao i mjerama zaštite životne sredine.

(2) Operator letilišta prikuplja sve ažurirane informacije bitne za pripremu leta i siguran let vazduhoplova i objavljuje ih na način uobičajen u vazdušnom saobraćaju.

Referentna tačka letilišta

Član 7

(1) Operator letilišta određuje referentnu tačku letilišta koja mora da se nalazi u blizini početnog ili planiranog geometrijskog centra letilišta.

(2) Operator letilišta može da izmijeni referentnu tačku letilišta, ako za to postoje opravdani razlozi.

Obezbjeđenje usluga na letilištu

Član 8

Na letilištu mora da bude obezbijedena hitna ili medicinska pomoć i spasilačko-vatrogasna služba, u skladu sa propisom kojim se uređuju uslovi i način pružanja usluge hitne ili medicinske pomoći na aerodromu, odnosno pružanje spasilačko-vatrogasne zaštite na aerodromima.

Meteorološka oprema

Član 9

Za vrijeme korišćenja, na letilištu mora da postoji sljedeća meteorološka oprema:

- 1) pokazivač pravca i jačine vjetra;
- 2) anemometar, koji može da bude elektronski ili mehanički i koji mora da ima važeću listu provjere (listu izvršenog baždarenja).

Pokazivač pravca i jačine vjetra

Član 10

(1) Pokazivač pravca i jačine vjetra mora da bude izrađen od platna, cilindričnog oblika, dužine od 1,5 m do 2 m.

(2) Pokazivač pravca i jačine vjetra postavlja se na visini od 2 m do 3 m od tla, na vidnom mjestu, bočno od poletno-sletne staze, na rastojanju od 40 m, u nivou prizemljenja vazduhoplova.

(3) Pokazivač pravca i jačine vjetra mora da bude postavljen tako da je uočljiv iz vazduhoplova u letu, odnosno sa površina za kretanje vazduhoplova, s tim da na njega ne utiče poremećaj strujanja vazduha prouzrokovan okolnim objektima i uticaja rada rotora vazduhoplova.

Pregled i održavanje površina za kretanje vazduhoplova

Član 11

(1) Operator letilišta je dužan da obezbijedi pregled poletno-sletne staze, rulnih staza, platformi, objekata, instalacija, uređaja i opreme koji omogućavaju sigurno polijetanje, slijetanje i kretanje vazduhoplova.

(2) O izvršenim pregledima operator letilišta je dužan da vodi evidenciju pregleda koja najmanje mora sadržati:

- datum i vrijeme pregleda;
- podatke o licu koje je izvršilo pregled;
- stanje koje je utvrđeno prilikom pregleda;
- procjenu stanja upotrebljivosti operativnih površina.

(3) Ako se tokom pregleda uoče nepravilnosti koje imaju direktan uticaj na ugrožavanje sigurnosti vazdušnog saobraćaja, a koje nije moguće odmah otkloniti, operator letilišta je obavezan da obustavi korišćenje letilišta do otklanjanja uočenih nepravilnosti.

(4) Operator letilišta, kojem je izdato odobrenje za upotrebu letilišta, dužan je da o privremenoj neupotrebljivosti manevarskih površina za kretanje vazduhoplova obavijesti pružaoca usluga vazduhoplovnog informisanja.

Obavještavanje o promjenama

Član 12

Ako nakon izdavanja odobrenja za upotrebu letilišta nastupi promjena na letilištu ili u njegovoj okolini koja može da ugrozi sigurnost operacija, operator letilišta dužan je da obustavi upotrebu letilišta za vazdušni saobraćaj i da o toj promjeni odmah obavijesti Agenciju za civilno vazduhoplovstvo i pružaoca usluga vazduhoplovnog informisanja.

Zabrana kretanja i obaveza rastjerivanja ptica

Član 13

(1) Za vrijeme korišćenja letilišta zabranjeno je kretanje ljudi, vozila i životinja po poletno-sletnoj stazi.

(2) Operator letilišta dužan je da preduzima mjere u cilju sprječavanja pojave i kretanja ljudi, vozila i životinja na operativnim površinama i u okolini letilišta, a koji mogu ugroziti sigurnost vazdušnih operacija na letilištu.

(3) U slučaju da su u blizini letilišta zasijane poljoprivredne kulture koje predstavljaju izvor hrane za ptice i uzrok njihovog okupljanja, operator letilišta dužan je da prije početka letačkih aktivnosti preduzme mjere osmatranja i rastjerivanja ptica.

III LETILIŠTA ZA JEDRILICE I AVIONE

Dužina poletno-sletne staze letilišta za jedrilice i avione

Član 14

- (1) Dužina poletno-sletne staze ne može biti manja od 300 m.
- (2) Dužina poletno-sletne staze mora da bude veća od osnovne dužine poletno-sletne staze potrebne za upotrebu referentnog tipa vazduhoplova, odnosno vazduhoplova za koji je letilište namijenjeno.
- (3) Osnovna dužina poletno-sletne staze za upotrebu vazduhoplova iz stava 2 ovog člana određuje se na osnovu podataka iz letačkog priručnika vazduhoplova, uzimajući u obzir sljedeće korekcije, odnosno povećanje dužine:
  - 1) 7% na svakih dodatnih 300 m relativne nadmorske visine lokacije;
  - 2) 1% za svaki dodatni stepen Celzijusa razlike referentne temperature letilišta i temperature u standardnoj atmosferi na toj nadmorskoj visini;
  - 3) 10% na svaki dodatni procenat nagiba poletno-sletne staze čija je dužina 900 m i više;
  - 4) 20% za travnatu podlogu.

Širina poletno-sletne staze letilišta

Član 15

- (1) Ako je dužina poletno-sletne staze letilišta manja od 800 m, njena širina ne može da iznosi manje od 20 m, odnosno 18 m za poletno-sletne staze sa asfaltnim i betonskim zastorom.
- (2) Ako je dužina poletno-sletne staze letilišta između 800 m i 1.200 m, njena širina ne može da iznosi manje od 23 m, a ako je dužina poletno-sletne staze preko 1.200 m, njena širina ne može da iznosi manje od 30 m.

Dimenzije osnovne staze poletno-sletne staze letilišta

Član 16

- (1) Osnovna staza poletno-sletne staze letilišta pruža se ispred pragova poletno-sletne staze, u dužini od najmanje 30 m.
- (2) Osnovna staza poletno-sletne staze letilišta pruža se sa svake strane ose poletno-sletne staze i njene produžene ose, čitavom dužinom staze, do osnovne staze poletno-sletne staze letilišta do udaljenosti od ose od najmanje 20 m, odnosno 30 m za poletno-sletne staze čija je dužina preko 800 m.

Ravnost, nagib i pravac pružanja poletno-sletne staze letilišta

Član 17

- (1) Ravnost površine poletno-sletne staze letilišta sa asfaltnim i betonskim zastorom ne smije da odstupa više od ± 3 cm, odnosno, više od ± 5 cm za travnate poletno-sletne staze, mjereno ravnjačom dužine 3 m po čitavoj dužini i širini poletno-sletne staze letilišta.
- (2) Najveći uzdužni i poprečni nagib poletno-sletne staze letilišta ne smije da iznosi više od 3%.

(3) Položaj i pravac pružanja poletno-sletne staze letilišta mora da bude takav da prilazne i odletne površi u najmanjoj mjeri prelaze iznad zona predviđenih za stanovanje i drugih zona u blizini letilišta osjetljivih na buku vazduhoplova.

Dopunski kriterijumi za letilišta sa travnatom poletno-sletnom stazom

Član 18

Pored kriterijuma utvrđenih ovim pravilnikom, letilište sa travnatom poletno-sletnom stazom mora da ispunjava i sljedeće dopunske kriterijume:

- 1) podloga mora da bude stabilizovana;
- 2) trava na poletno-sletnoj stazi ne smije da bude viša od 15 cm, odnosno 10 cm, ako je letilište namijenjeno za ultralake vazduhoplove;
- 3) trava na osnovnoj stazi poletno-sletne staze ne smije da bude viša od 30 cm, odnosno 20 cm, ako je letilište namijenjeno za ultralake vazduhoplove.

Vazduhoplovne prepreke u blizini letilišta

Član 19

(1) Na letilištu i u njegovoj blizini ne mogu da se nalaze objekti koji mogu da predstavljaju vazduhoplovnu prepreku.

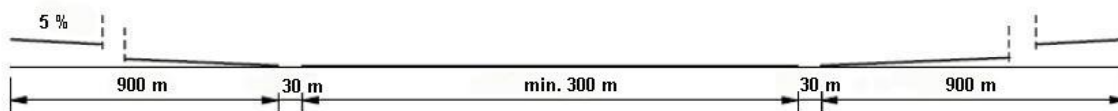
(2) Visina objekata koji mogu da budu postavljeni u blizini letilišta određuje se uspostavljanjem površi za ograničenje prepreka i to:

1) unutrašnje horizontalne granične površi, na visini od 45 m u odnosu na referentnu tačku letilišta, sa poluprečnikom od najmanje 1.000 m;

2) prilazne i odletne površi koja počinje od spoljne ivice osnovne staze koja je normalna na osu poletno-sletne staze, sa nagibom od 5% i divergencijom bočnih ivica od 10% na dužini od 900 m;

- 3) prelazne površi koja počinje od bočne ivice osnovne staze sa nagibom od:
- 50% na letilištima čija je osnovna staza poletno-sletne staze širine najmanje 60 m,
  - 25% na ostalim letilištima i prostire se do unutrašnje horizontalne površi.

(3) Vrijednosti iz stava 2 ovog člana, prikazane su na Slici 1, 2 i 3 ovog člana, i to:

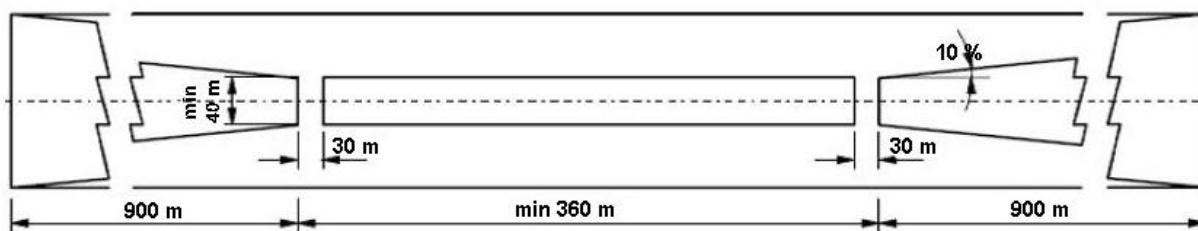

Slika 1

* minimalna širina osnovne poletno-sletne staze

Slika 2

Slika 3

Obilježavanje letilišta

Član 20

- (1) Za vrijeme korišćenja letilišta, poletno-sletna staza mora da bude obilježena na način utvrđen ovim pravilnikom.
- (2) Poletno-sletna staza obilježava se oznakama koje mogu biti nepokretne ili pokretne.

Nepokretne oznake

Član 21

- (1) Nepokretne oznake poletno-sletne staze letilišta su ugaonici i trake.
- (2) Pragovi poletno-sletne staze letilišta obilježavaju se ugaonicima čiji su kraci dužine 6 m i širine 1 m.
- (3) Ivce poletno-sletne staze letilišta obilježavaju se trakama dužine 4 m i širine 1 m, koje se postavljaju na svakih 50 m.
- (4) Nepokretne oznake poletno-sletne staze moraju da budu bijele boje, a nepokretne oznake rulne staze moraju da budu žute boje.
- (5) Ugaonici i trake izrađuju se od betona, tucanika i drugog pogodnog materijala i bijele su boje.
- (6) Ugaonici i trake moraju da budu u nivou sa okolnim terenom.

Pokretne oznake

Član 22

- (1) Pokretne oznake poletno-sletne staze letilišta su, po pravilu, zastavice, ali mogu da se koriste i konusi, zarubljene piramide, prizme i sl.

(2) Uglovi praga poletno-sletne staze letilišta obilježavaju se postavljanjem po jedne zastavice crvene boje.

(3) Bočne ivice poletno-sletne staze letilišta obilježavaju se zastavicama crveno bijele boje, dimenzija 50 cm x 40 cm, koje se postavljaju na razmaku od 50 m.

(4) Prepreke i druga opasna mjesta izvan poletno-sletne staze letilišta koja mogu da ugroze sigurnost letenja obilježavaju se zastavicama crvene boje.

(5) Rulne staze i prostor za parkiranje vazduhoplova se obilježava znacima ili oznakama žute boje.

(6) Pokretne oznake moraju da budu izrađene od krkog, lako lomljivog materijala ili mekog materijala koji ne može da ugrozi sigurnost vazduhoplova ili da prouzrokuje njegovo oštećenje.

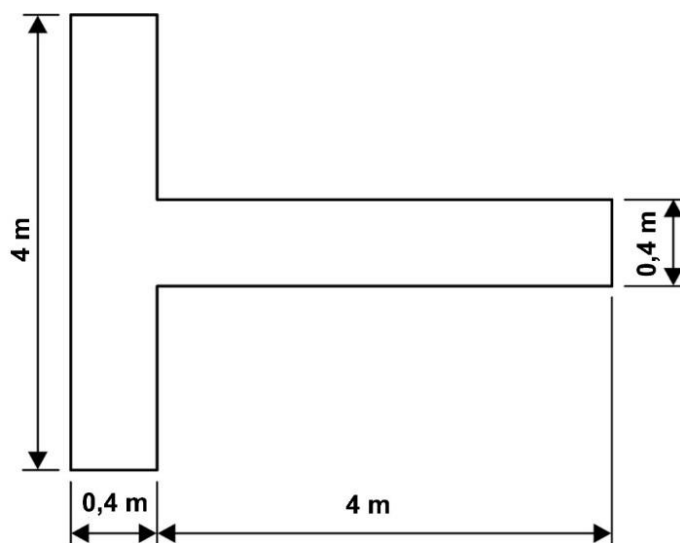
(7) Visina pokretnih oznaka mora da bude takva da elisa vazduhoplova ne može da dođe u kontakt sa oznakom.

Pokazivač smjera slijetanja

Član 23

(1) Pokazivač smjera slijetanja postavlja se ispred ili pored poletno-sletne staze letilišta, tako da bude jasno vidljiv.

(2) Pokazivač smjera slijetanja mora da bude napravljen od platna ili drugog odgovarajućeg materijala bijele boje, u obliku slova "T", oblika i dimenzija kao što je prikazano na Slici 4 ovog člana.

Slika 4

Oznaka neupotrebljivosti poletno-sletne staze

Član 24

(1) Oznaka u obliku krsta, čiji su kraci dužine 6 m i širine 0,9 m, postavlja se da ukaže pilotu na poletno-sletnu stazu koja nije u upotrebi.

(2) Oznaka iz stava 1 ovog člana, mora da bude napravljena od platna ili drugog odgovarajućeg materijala bijele boje.

IV LETILIŠTE ZA HELIKOPTERE

Zona završnog prilaza i polijetanja na letilištu za helikoptere (FATO)

Član 25

(1) Na letilištu za helikoptere mora da postoji najmanje jedna zona završnog prilaza i polijetanja, dovoljno velika da se u nju ucrtta krug čiji prečnik iznosi najmanje „D“, odnosno $0,83 \times „D“$ ako je maksimalna masa helikoptera na polijetanju manja od 3.175 kg, pri čemu „D“ predstavlja najveću dimenziju helikoptera (kada se rotor okreće) čije se korišćenje planira na letilištu za helikoptere.

(2) Površina zone završnog prilaza i polijetanja mora da bude bez prepreka, odgovarajuće nosivosti, otporna na uticaj vazdušnog strujanja usljed rada rotora, kao i da omogućava efekat blizine zemlje.

Zona prizemljenja i uzlijetanja na letilištu za helikoptere (TLOF)

Član 26

(1) Na letilištu za helikoptere mora da se nalazi najmanje jedna zona prizemljenja i uzlijetanja, koja može da bude nepravilnog oblika, ali dovoljno velika da se u nju ucrtta krug čiji je prečnik najmanje $0,83 \times „D“$.

(2) Ako se zona prizemljenja i uzlijetanja nalazi unutar zone završnog prilaza i polijetanja koja je dovoljno velika da se u nju ucrtta krug prečnika većeg od „D“, centar zone prizemljenja i uzlijetanja mora da bude udaljen najmanje $0,5 \times „D“$ od ivice zone završnog prilaza i polijetanja.

(3) Površina zone prizemljenja i uzlijetanja mora biti ujednačene ravnoće, stabilizovana, nagiba ne većeg od 2% i takve nosivosti da može da izdrži dinamičko opterećenje helikoptera.

Pozicija za parkiranje helikoptera

Član 27

(1) Pozicija za parkiranje helikoptera može da bude nepravilnog oblika, ali dovoljno velika da se u nju ucrtta krug čiji je prečnik najmanje $0,83 \times „D“$.

(2) Površina pozicije za parkiranje helikoptera mora da bude stabilizovana, odgovarajuće nosivosti i otporna na uticaj vazdušnog strujanja usljed rada rotora.

(3) Ako je predviđeno lebdjenje na poziciji za parkiranje helikoptera, neophodno je objezbijediti prostor bez prepreka u prečniku $1,2 \times „D“$, odnosno $2 \times „D“$ ako je predviđeno da se helikopter okreće.

Sigurnosna zona na letilištu za helikoptere (Safety Area)

Član 28

(1) Oko zone završnog prilaza i polijetanja mora da se uspostavi sigurnosna zona, koja se pruža na rastojanju od najmanje 3 metra ili $0,5 \times „D“$ (u zavisnosti šta je veće), u odnosu na granicu zone završnog prilaza i polijetanja.

(2) Ako je zona završnog prilaza i polijetanja pravougaonog oblika svaka spoljna ivica sigurnosne zone mora da bude dugačka najmanje $2 \times „D“$, a ako je kružnog oblika prečnik sigurnosne zone mora da bude najmanje $2 \times „D“$.

(3) U sigurnosnoj zoni ne smiju da se nalaze nepokretni i pokretni objekti, osim nepokretnih lomljivih objekata koji zbog svoje namjene moraju da budu u sigurnosnoj zoni.

(4) Ako je sigurnosna zona čvrsta podloga, nagib te zone ne smije da iznosi više od 4% od ivice završnog prilaza i polijetanja.

Vazduhoplovne prepreke u blizini letilišta za helikoptere

Član 29

(1) Na letilištu za helikoptere se uspostavljaju prilazna i odletna površ za ograničenje postavljanje/izgradnje vazduhoplovnih prepreka.

(2) Prilazna i odletna površ su kose površi sa nagibom koji iznosi:

- 1) najviše 8% u prvom sektoru (koji počinje od spoljne ivice sigurnosne zone u dužini od 245 metara i sa divergencijom od 10%, odnosno 15% ako se letilište za helikoptere koristi noću);
- 2) najviše 16% u drugom sektoru (koji se nastavlja na prvi sektor u dužini od 830 metara do tačke gdje je širina sektora 7 x „D“ i visina iznad zone završnog prilaza i polijetanja 152 metra).

(3) Na rastojanju od 10 metara od spoljnih ivica sigurnosne zone mora da postoji zaštitna površ pod ulogom od 45° koju ne smiju da probiju prepreke.

Oznake na letilištu za helikoptere

Član 30

(1) Zona završnog prilaza i polijetanja se obilježava latiničnim slovom „H“, bijele boje, dimenzija 3 x 1,8 metara, sa debljinom linija od 0,4 metra.

(2) Slovo „H“ mora da bude smješteno u centru ili blizu centra zone završnog prilaza i polijetanja, osim ako se zona prizemljenja i uzlijetanja nalazi unutar zone završnog prilaza i polijetanja, kada slovo „H“ mora da bude smješteno u centar zone prizemljenja i uzlijetanja.

(3) Slovo „H“ postavlja se na način da je prečka slova „H“ postavljena pod pravim uglom na predviđeni smjer završnog prilaza.

(4) Ivce zone završnog prilaza i polijetanja se obilježavaju oznakama bijele boje, dužine 1,5 metara i širine 0,3 metra, sa razmakom od 1,5 do 2 metra i ugaonicima čiji su kraci dužine 1,5 metara i širine 0,3 metra.

(5) Ivce zone prizemljenja i uzlijetanja se obilježavaju linijom bijele boje, širine najmanje 0,3 metra.

(6) Izuzetno od st. 4 i 5 ovog člana, ivce zone završnog prilaza i polijetanja i zone prizemljenja i uzlijetanja se ne obilježavaju ako su one očigledne (različita vrsta podloge u odnosu na okolinu i sl.).

(7) Pozicija za parkiranje helikoptera se obilježava kružnom linijom žute boje, širine 0,5 metara i unutrašnjeg prečnika 0,5 x „D“.

(8) Ako se posebno obilježava prostor za pristajanje helikoptera u okviru zone prizemljenja i uzlijetanja, taj se prostor obilježava na način propisan u stavu 6 ovog člana.

Korišćenje letilišta noću

Član 31

(1) Letilište može da se koristi noću ako su ispunjeni uslovi utvrđeni propisom kojim je uređeno izdavanje odobrenja za upotrebu aerodroma.

(2) Letilište za helikoptere može da se koristi noću ako raspolaže sistemom svjetlosnog obilježavanja koji omogućava sigurno polijetanje i slijetanje helikoptera noću.

(3) Letilište za helikoptere koje se koristi noću mora da raspolaže svjetlima za osvjetljavanje zone završnog prilaza i polijetanja i zone prizemljenja i uzlijetanja i svjetlima za osvjetljavanje pokazivača pravca i jačine vjetra.

(4) Izuzetno od stava 3 ovog člana, letilište za helikoptere ne mora da raspolaže svjetlima za osvjetljenje zone završnog prilaza i polijetanja ako je zona završnog prilaza i polijetanja uočljiva noću ili je približna zoni prizemljenja i uzlijetanja.

(5) Na letilištu za helikoptere koje se koristi noću mora biti obezbijedeno rezervno napajanje sistema svjetlosnog obilježavanja.

V PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prestanak važenja

Član 32

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o kriterijumima i standardima za nesmetanu upotrebu operativnih površina, objekata, uređaja i opreme na letilištu („Službeni list CG“, broj 8/15).

Stupanje na snagu

Član 33

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Broj: 01/2-1636/5-19

Podgorica, 14.08.2019. godine

Direktor,
Dragan Đurović, s.r.